🚌 נוסעים באוטובוס: מהתחנה ועד הצד השני של הכביש

כיתה ג' | זה"ב – זהירות בדרכים | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ איך נוסעים באוטובוס בבטחה – ולמה אסור לחצות מיד אחרי שיורדים ממנו?

עיגון בתוכנית הלימודים: המשך לתוכנית "ללמוד תנועה" (א'–ב'), שסרטוני "אדום ירוק" שלה עוסקים באוטובוס ובקשר עין עם הנהג, והכנה למושג "שטח מת" שמוגדר ביחידה 5 של "עצמאיים בשטח" (ה'–ו'). התוכנית הרשמית במרחב הפדגוגי מפורסמת לא'–ב' ולה'–ו'; בכיתה ג' השיעור מגשר בין השתיים. (משרד החינוך, המרחב הפדגוגי – זהירות בדרכים ליסודי: "תנועה ותנוחה" (תוכנית "ללמוד תנועה") ו"עצמאיים בשטח", יחידה 5 (מושגים מרכזיים ביחידה))

„"ללמוד תנועה' היא תכנית לימודים בבטיחות בדרכים לכיתות א' ו-ב' בבית הספר היסודי. מטרת התכנית לטפח את ההבנה שהשותפות בין משתמשי הדרך וההתחשבות בשונות הן בבסיס ההסדר החברתי שתרבות ההתנהגות בדרכים מחייבת." · מתוך יחידה 5 של "עצמאיים בשטח": "שטח 'מת' – שטח שאי אפשר לראותו או להבחין בו מעמדה מסוימת בשל חציצת פרטי נוף או בשל צורת פני השטח.""

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים יחליטו במצב חדש של ירידה מאוטובוס או מהסעה מה הדרך הבטוחה להגיע לצד השני של הכביש (מחכים שהאוטובוס יתרחק וחוצים במעבר חצייה), וינמקו את ההחלטה במושג "שטח מת" או "קשר עין".

- התלמידים יסבירו כלל אחד לכל שלב בנסיעה: תחנה, עלייה, נסיעה וירידה.
- התלמידים יזהו בניסוי ראייה בכיתה את האזורים שהנהג אינו רואה (שטח מת) ויסבירו מדוע ילד נמוך מוסתר בקלות.
- התלמידים יחליטו במצב חדש מה הדרך הבטוחה לחצות אחרי ירידה מהאוטובוס וינמקו.
- התלמידים יסבירו מה התפקיד של קשר עין עם הנהג.

ידע קודם: כללי חצייה במעבר חצייה: עם מבוגר עד גיל 9, בקו ישר, אחרי הסתכלות (א'–ב'). · היכרות עם תחנת אוטובוס ועם הסעה לבית הספר מהחיים.

מושגים: תחנת אוטובוס · שטח מת · קשר עין · חגורת בטיחות בהסעה · מעבר חצייה

חומרים: שולחן המורה כ"אוטובוס" וכיסא כ"מושב הנהג" · גיר או סרט הדבקה לסימון שפת מדרכה ותחנה · פתקיות בשני צבעים (רואים / לא רואים) · מקרן ללוח החכם

בטיחות: ניסוי הראייה נעשה בכיתה סביב שולחן; אין לבצע אותו ליד רכב אמיתי.

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **5 דק'**	*מאתרים ידע קודם וניסיון אישי בנסיעה באוטובוס או בהסעה.* 1. שואלת: "מי נוסע באוטובוס או בהסעה? מה אתם עושים בתחנה? איפה אתם עומדים?" 2. מציגה תמונה של ילד היורד מאוטובוס ושואלת: "מה הוא צריך לעשות עכשיו כדי להגיע לצד השני של הכביש? מה אתם משערים?" 3. רושמת את ההשערות על הלוח בלי לשפוט ומציגה את השאלה המובילה. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "עוברים מלפני האוטובוס כי הוא עומד ומחכה". • תפיסה שגויה נפוצה: "האוטובוס עומד – אז הוא מגן עליי" ← תגובת המורה: "נבדוק היום בניסוי מי רואה את מי כשהאוטובוס עומד."

2. התנסות **14 דק'**	*מתנסים בסימולטור ובניסוי ראייה ומגלים בעצמם שהאוטובוס מסתיר אותם ואת המכוניות.* 1. מפעילה את מסע ההחלטות בלוח; בכל צומת הכיתה מצביעה ומנמקת לפני הלחיצה. 2. ניסוי ראייה: תלמיד יושב על "מושב הנהג" (כיסא מאחורי שולחן המורה) ומביט קדימה בלבד. תלמידים אחרים עומדים מסביב לשולחן – צמוד לחזית, צמוד לצד, מאחור. 3. ה"נהג" אומר את מי הוא רואה בלי לסובב את הראש; הכיתה מדביקה פתקית ירוקה (רואים) או אדומה (לא רואים) על הרצפה במקום כל תלמיד. 4. שואלת: "איפה התרכזו הפתקיות האדומות? מה זה אומר על ילד שעומד צמוד לאוטובוס?" 🕹️ **סימולטור:** המסע באוטובוס – הגיעו הביתה בבטחה, מהתחנה ועד הצד השני של הכביש. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "האדומות צמודות לחזית ומאחור – שם הנהג לא רואה". • תפיסה שגויה נפוצה: "אם אני רואה את האוטובוס – הנהג רואה אותי" ← תגובת המורה: "בדקו בפתקיות: מי עמד צמוד לחזית? האם ה'נהג' ראה אותו?"
3. המשגה **10 דק'**	*מן הניסוי והסימולטור מגדירים את המושגים ומנסחים את הכללים.* 1. מצביעה על אזור הפתקיות האדומות ומגדירה: זה שטח מת – מקום שהנהג לא יכול לראות ממושבו. 2. מקרינה את הסרטון הקצר של הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים "תחצה רק אחרי שהאוטובוס יוצא" ושואלת: "למה האיש מחכה? מה היה קורה אילו חצה מלפני האוטובוס?" 3. אני מדגימה קשר עין עם תלמיד בתפקיד נהג: "אני עומדת במעבר. אני מחפשת את העיניים של הנהג. ראיתי אותן – והוא סימן לי. רק אז אני מתחילה לחצות, ועדיין מסתכלת." 4. נעשה יחד: מנסחים ארבעה כללים על הלוח – מחכים על המדרכה רחוק משפת המדרכה; עולים ויורדים רק כשהאוטובוס עצר לגמרי; חוגרים בהסעה ונאחזים במוט באוטובוס; אחרי הירידה מחכים שהאוטובוס יתרחק וחוצים במעבר חצייה. **מושגים:** שטח מת – אזור ליד רכב שהנהג לא רואה ממקומו, למשל צמוד לחזית האוטובוס או מאחוריו. ילד שעומד שם מוסתר. · קשר עין – מבט ישיר בין הולך הרגל לנהג. אם אני לא רואה את עיני הנהג – כנראה שגם הוא לא רואה אותי. · תחנת אוטובוס – המקום שבו מחכים לאוטובוס, על המדרכה ורחוק משפת המדרכה, עד שהאוטובוס עוצר לגמרי. · חגורת בטיחות בהסעה – ברכב הסעה שיש בו חגורות – חוגרים מתחילת הנסיעה ועד סופה, ונשארים לשבת. 🎬 **סרטון:** תחצה רק אחרי שהאוטובוס יוצא (הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים) – youtube.com/watch?v=u_6ZndmlcB4 **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "הוא מחכה כי האוטובוס מסתיר את המכוניות, והמכוניות לא רואות אותו". • תפיסה שגויה נפוצה: "מאחורי האוטובוס בטוח יותר" ← תגובת המורה: "גם שם יש שטח מת – גם הנהג וגם המכוניות שעוקפות לא רואים אותך." **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • הסרטון צולם עבור מבוגרים. למה הכלל חשוב עוד יותר לילד בכיתה ג'? (רמז: הגובה שלו מול האוטובוס)

4. יישום – ביצועי הבנה **10 דק'**	*מיישמים את הכללים בהחלטה על מצב חדש ומנמקים בכתב.* 1. מציגה שלושה מצבים: (1) האוטובוס עוד עומד בתחנה וחבר צועק לי מהצד השני; (2) ירדתי מהסעה ואין מעבר חצייה קרוב; (3) משאית חונה ליד המעבר ומסתירה את הכביש. 2. כל זוג בוחר מצב, כותב מה יעשה ולמה, ומשתמש לפחות במושג אחד: שטח מת או קשר עין. 3. זוגות מציגים; הכיתה בודקת לפי ארבעת הכללים שעל הלוח. **משימה:** בחרו מצב אחד. כתבו: מה תעשו? למה? השתמשו במילה "שטח מת" או "קשר עין". **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה במצב 1: "אחכה שהאוטובוס ייסע, כי הוא מסתיר אותי מהמכוניות – שטח מת. אחר כך אחצה במעבר." • תפיסה שגויה נפוצה במצב 3: "אציץ מעבר למשאית ואחצה מהר" ← תגובת המורה: "גם מאחורי המשאית יש שטח מת. איפה יש מקום שבו רואים ונראים?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • העריכו: באיזה מצב הכי קשה לשמור על הכלל – ומה יעזור לכם לעמוד בו?
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **6 דק'**	*בודקים הבנה בשאלון ובכרטיס יציאה ומסכמים ברפלקציה.* 1. עונים יחד על השאלון. 2. כרטיס יציאה. 3. שואלת: "מה הפליא אתכם בניסוי הראייה?" וכל תלמיד בוחר כלל אחד שהוא מתחייב לשמור עליו מחר בדרך. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה בכרטיס: "כי האוטובוס מסתיר אותי, והנהגים של המכוניות לא רואים אותי". • תפיסה שגויה נפוצה: "כי אסור" בלי סיבה ← תגובת המורה בשיעור הבא: חוזרים לפתקיות האדומות ושואלים "מי לא רואה את מי?" 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** ירדת מהאוטובוס והוא עדיין עומד בתחנה. כתבו מתי ואיפה תחצו, ולמה – השתמשו במילה "שטח מת". • מחכים שהאוטובוס יתרחק • חוצים במעבר חצייה (לא מלפני ולא מאחורי האוטובוס) • הנימוק: האוטובוס מסתיר – שטח מת לנהג ולמכוניות

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

כלל לכל שלב בנסיעה	התנסות: מסע ההחלטות בסימולטור; המשגה: ניסוח ארבעה כללים על הלוח	שאלון פריטים 0, 3, 4
שטח מת	התנסות: ניסוי ראייה עם "מושב נהג"; המשגה: הגדרה מתוך הפתקיות	פתקיות על הרצפה והסבר בעל פה; שאלון פריט 1
החלטה במצב חדש	יישום: שלושה מצבים בזוגות	ההחלטה הכתובה עם מושג; כרטיס יציאה; שאלון פריט 2
קשר עין	המשגה: הדגמת המורה עם "נהג"	שאלון פריט 5

התאמה לשונות

מתקשים	• כרטיס עם ארבעת הכללים בציורים, שהתלמיד מחזיק בזמן הסימולטור • בניסוי הראייה – תפקיד "מסמן הפתקיות" בליווי המורה • משפט פתיחה מוכן: "אחכה ש___ כי ___"
בינוניים	• לכתוב החלטה מנומקת למצב אחד עם מושג אחד • להסביר בעל פה את תוצאת ניסוי הראייה
מתקדמים	• לערוך שוב את ניסוי הראייה עם "נהג" שיושב גבוה יותר ולהשוות: האם השטח המת גדל? למה? • לכתוב מכתב קצר לנהג ההסעה עם שלושה כללים שהכיתה מתחייבת לשמור

מחוון

- מסביר/ה כלל לכל אחד מארבעת שלבי הנסיעה
- מגדיר/ה שטח מת ומצביע/ה על מיקומו לפי תוצאות הניסוי
- מחליט/ה נכון במצב חדש ומנמק/ת במושג שטח מת או קשר עין
- מסביר/ה מה מאפשר קשר עין עם הנהג

רב-תחומיות

- מדע וטכנולוגיה: ניסוי ראייה: האור נע בקו ישר, ולכן גוף גדול (האוטובוס) מסתיר את מה שמאחוריו – כך נוצר השטח המת. התלמידים בודקים זאת בעצמם.

תשובות השאלון: 1–ב · 2–א · 3–ג · 4–א · 5–ב · 6–ב

🚌 נוסעים באוטובוס: מהתחנה ועד הצד השני של הכביש

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ איך נוסעים באוטובוס בבטחה – ולמה אסור לחצות מיד אחרי שיורדים ממנו?

🕹️ **בסימולטור: הגיעו הביתה בבטחה, מהתחנה ועד הצד השני של הכביש.**
באיזה שלב הכי קל לטעות? למה?

_____

_____

🛠️ **משימה:** בחרו מצב אחד. כתבו: מה תעשו? למה? השתמשו במילה "שטח מת" או "קשר עין".

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. איפה מחכים לאוטובוס בתחנה?

◯ על שפת המדרכה ◯ רחוק משפת המדרכה ◯ על הכביש, כדי שהנהג יראה

2. מה זה שטח מת?

◯ אזור ליד הרכב שהנהג לא רואה ממקומו ◯ מקום בלי עצים ◯ תחנה שאוטובוסים לא עוצרים בה

3. ירדת מהאוטובוס והוא עוד עומד. מתי חוצים?

◯ מיד, מלפני האוטובוס ◯ מאחורי האוטובוס, מהר ◯ אחרי שהאוטובוס התרחק, במעבר חצייה

4. למה מחזיקים במוט כשעומדים באוטובוס?

◯ כדי לא ליפול בבלימה פתאומית ◯ כי זה נוח לנהג ◯ כדי לפתוח את הדלת

5. מה עושים בהסעה שיש בה חגורות?

◯ חוגרים רק בכביש מהיר ◯ חוגרים כל הנסיעה ויושבים ◯ לא צריך לחגור באוטובוס

6. למה כדאי ליצור קשר עין עם הנהג לפני החצייה?

◯ כדי לנופף לו שלום ◯ כדי לדעת אם הוא ראה אותי ◯ כדי שייתן לי טרמפ

🎟️ **כרטיס יציאה:** ירדת מהאוטובוס והוא עדיין עומד בתחנה. כתבו מתי ואיפה תחצו, ולמה – השתמשו במילה "שטח מת".

_____

_____

🪞 רפלקציה

מה למדתי היום על נסיעה באוטובוס?

_____

מה הפליא אותי בניסוי הראייה?

איך למדתי – מה עזר לי להבין את השטח המת?

איזה כלל אשמור עליו מחר בדרך?

מה עוד הייתי רוצה לבדוק על רכבים גדולים?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אני יכול/ה להסביר איפה מחכים לאוטובוס ואיך עולים ויורדים.			
אני יכול/ה להסביר מהו שטח מת ולמה לא חוצים מלפני אוטובוס עומד.			
אני יכול/ה להסביר מה זה קשר עין עם הנהג.			